

บทที่ 2

ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

สถาบันการเงิน (Financial Institution) เป็น องค์กรทางการเงินที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เป็นสื่อกลางทางการเงิน (Financial Intermediaries) ในการอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนไหวของเงินมีการถ่ายเทหมุนเวียนได้สะดวก อาทิ เป็นแหล่งระดมเงินทุนและป้อนเงินทุนนั้นให้แก่ภาคเศรษฐกิจ การเป็นศูนย์กลางหรือตลาดซื้อขายหลักทรัพย์ เป็นต้น

สถาบันการเงินอาจจะตั้งโดยเอกชนภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือจัดตั้งโดยรัฐบาลตามกฎหมายเฉพาะก็ได้ สถาบันการเงินบางแห่งจะทำหน้าที่ทางด้านตลาดเงิน บางแห่งจะทำหน้าที่ทางด้านตลาดทุน หรือบางแห่งจะทำหน้าที่ทั้งทางด้านตลาดเงินและตลาดทุนโดยพร้อมกันไป

1 สถาบันการเงินในระบบเศรษฐกิจไทย

สถาบันการเงินในระบบเศรษฐกิจไทย สามารถแบ่งตามหน้าที่การปฏิบัติงานได้ 6 แบบ คือ

1.1 สถาบันการเงินที่ดำเนินงานในรูปแบบธนาคารต่างๆ ไป เช่น

- ธนาคารกลาง (ธนาคารแห่งประเทศไทย)
- ธนาคารพาณิชย์
- ธนาคารเฉพาะกิจ เป็นธนาคารที่จัดตั้งขึ้น โดยมีกฎหมายเฉพาะและมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่แน่นอน เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น

1.2 ดำเนินงานในรูปแบบบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด ได้แก่ บริษัทเงินทุน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เป็นต้น

1.3 ดำเนินงานในรูปแบบองค์กรของรัฐ หรือองค์กรที่รัฐจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างหนึ่งที่แน่นอน เช่น สำนักงานสถิติอุตสาหกรรมขนาดย่อม สถานชานานุบาล สถานชานานุเคราะห์ เป็นต้น

1.4 ดำเนินงานในรูปแบบสมาคม โดยเป็นการรวมตัวของกลุ่มอาชีพเดียวกัน และมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเดียวกัน เช่น กลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มผู้ประกอบการเกษตร กลุ่มผู้ประกอบการอิสระอื่นๆ ซึ่งรวมตัวกันเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิต สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์ต่างๆ เป็นต้น

1.5 ดำเนินงานในรูปแบบของตลาดเพื่อการซื้อขายหลักทรัพย์ภาคเอกชน และพันธบัตรรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ ฯลฯ จัดขึ้นโดยมีพระราชบัญญัติเฉพาะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาตลาดทุนและตลาดเงิน เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตลาดซื้อคืน เป็นต้น

1.6 ดำเนินงานในรูปแบบนิติบุคคลอื่นๆ ซึ่งอาจจะเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด เช่น ไร่รับจำนำ ที่มีพระราชบัญญัติว่าด้วยไร่รับจำนำ พ.ศ. 2505

ส่วนในด้านการกำกับและควบคุมสถาบันการเงินนั้น ก็จะมี ความแตกต่าง ไปทั้งในแง่ของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่กำกับควบคุม ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่กำกับควบคุมสถาบันการเงินในระบบเศรษฐกิจของไทย มีรายละเอียดดังแสดงไว้ในตารางที่ 2.1

สถาบันการเงินที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศก็คือ ธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นสถาบันการเงินในตลาดเงิน และ ตลาดทุน ที่มีหน้าที่เป็นสื่อกลางทางการเงินด้วยการระดมเงินทุนจากผู้ถือหุ้น และระดมเงินออมจากหน่วยเศรษฐกิจที่เกินดุล ได้แก่ เงินออมของบุคคลทั่วไป และเงินออมของธุรกิจแล้วนำเงินทุนส่วนใหญ่ไปกระจาย ให้สินเชื่อกับหน่วยเศรษฐกิจที่ขาดดุล (ตามตารางที่ 2.2 และ 2.3)

ตารางที่ 2.1

<u>ชื่อหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่กำกับควบคุม</u>	<u>ชื่อสถาบันการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับควบคุม</u>
ธนาคารแห่งประเทศไทย	ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์
กระทรวงการคลัง	ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร ธนาคารอาคารสงเคราะห์ บริษัท เงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทย
กระทรวงอุตสาหกรรม	สำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม
กระทรวงพาณิชย์	บริษัทประกันชีวิต
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์
กระทรวงมหาดไทย	โรงรับจำนำเอกชน สถานชานูเคราะห์
กรุงเทพมหานคร และเทศบาล	สถานชานูบาล

ตารางที่ 2.2 ปริมาณเงินฝาก

หน่วย - พันล้านบาท

	ปี พ.ศ.	2524	2525	2526	2527	2528
- ธนาคารพาณิชย์		249.57	313.35	394.79	485.08	543.54
		(75.81)	(76.22)	(78.55)	(80.97)	(79.97)
- บริษัทเงินทุน, บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์		53.02	66.52	69.95	66.28	76.64
		(16.10)	(16.18)	(13.92)	(11.06)	(11.28)
- ธนาคารออมสิน		25.07	29.60	36.12	42.52	52.42
		(7.62)	(7.20)	(7.19)	(7.10)	(7.71)
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์		2.85	3.14	4.29	4.37	4.66
		(0.87)	(0.76)	(0.85)	(0.73)	(0.69)
- ธนาคารอาคารสงเคราะห์		1.56	1.64	1.73	5.18	7.09
		(0.47)	(0.40)	(0.34)	(0.86)	(1.04)
- บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย		0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
		(0.00)	(0.00)	(0.00)	(0.00)	(0.00)
รวมปริมาณเงินฝากทั้งหมด		329.22	411.12	502.59	599.06	679.69

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเงินแสดงอัตราส่วนต่อยอดรวม

: เงินทุนที่ใช้ในการกู้ยืมและการร่วมลงทุนของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย นอกจากจะ ได้มาจากเงินทุนที่เรียกชำระแล้ว ยังได้จากเงินกู้ยืมจากธนาคารโลก รายได้สะสม และเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2.2 ปริมาณเงินฝาก (ต่อ)

หน่วย - พันล้านบาท

ปี พ.ศ.	2529	2530	2531	2532	2533
- ธนาคารพาณิชย์	610.97 (80.43)	728.43 (81.47)	867.29 (81.20)	1,097.20 (79.70)	1,399.54 (79.91)
- บริษัทเงินทุน, บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์	79.96 (10.53)	88.21 (9.87)	113.10 (10.59)	170.39 (12.38)	229.05 (13.08)
- ธนาคารออมสิน	60.47 (7.96)	69.64 (7.79)	76.55 (7.17)	89.76 (6.52)	97.34 (5.56)
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	5.82 (0.77)	7.31 (0.82)	9.46 (0.89)	13.02 (0.95)	17.98 (1.03)
- ธนาคารอาคารสงเคราะห์	8.23 (1.08)	7.83 (0.88)	11.11 (1.04)	19.34 (1.40)	25.43 (1.45)
- บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)
	759.63	894.11	1,068.05	1,376.69	1,751.36

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเงินแสดงอัตราส่วนต่อยอดรวม

: เงินทุนที่ใช้ในการกู้ยืมและการร่วมลงทุนของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย นอกจากจะ ได้มาจากเงินทุนที่เรียกชำระแล้ว ยัง ได้จากเงินกู้ยืมจากธนาคารโลก รายได้สะสม และเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2.3 ปริมาณสินเชื่อภาคเอกชน

หน่วย - พันล้านบาท

ปี พ.ศ.	2524	2525	2526	2527	2528
- ธนาคารพาณิชย์	258.12 (77.84)	306.79 (77.97)	411.96 (80.60)	481.86 (81.73)	529.50 (82.40)
- บริษัทเงินทุน, บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์	59.12 (17.83)	71.54 (18.18)	83.26 (16.29)	87.97 (14.92)	90.08 (14.02)
- ธนาคารออมสิน	0.42 (0.13)	0.44 (0.11)	0.64 (0.13)	0.80 (0.14)	0.98 (0.15)
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	14.14 (4.26)	15.74 (4.00)	17.12 (3.35)	19.61 (3.33)	21.63 (3.37)
- ธนาคารอาคารสงเคราะห์	9.41 (2.84)	9.46 (2.41)	9.29 (1.82)	10.08 (1.71)	11.18 (1.74)
- บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	4.53 (1.37)	5.24 (1.33)	5.98 (1.17)	8.90 (1.51)	10.86 (1.69)
รวมปริมาณสินเชื่อทั้งหมด	331.60	393.47	511.13	589.46	642.61

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเงินแสดงอัตราส่วนต่อยอดรวม

: เงินลงทุนของธนาคารออมสินส่วนใหญ่ลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาล โดยมากเป็นพันธบัตร และตั๋วสัญญาใช้เงิน แม้ว่าในบางช่วงฐานะการเงินของรัฐกระเตื้องขึ้น กระทรวงการคลังอนุมัติให้ขยายสินเชื่อให้แก่รัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน แต่ก็ยังมีจำนวนน้อย

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2.3 ปริมาณสินเชื่อภาคเอกชน (ต่อ)

หน่วย - พันล้านบาท

	2529	2530	2531	2532	2533
- ธนาคารพาณิชย์	549.02 (82.11)	691.78 (83.73)	866.86 (82.92)	1,126.03 (81.14)	1,494.06 (80.03)
- บริษัทเงินทุน, บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์	95.50 (14.28)	107.48 (13.01)	145.66 (13.93)	217.09 (15.64)	311.26 (16.67)
- ธนาคารออมสิน	1.21 (0.18)	1.60 (0.19)	2.05 (0.20)	2.916 (0.21)	6.26 (0.34)
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	23.11 (3.46)	25.10 (3.04)	26.40 (2.53)	29.83 (2.15)	38.82 (2.08)
- ธนาคารอาคารสงเคราะห์	11.86 (1.77)	12.67 (1.53)	15.93 (1.52)	21.57 (1.55)	29.59 (1.59)
- บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	11.02 (1.65)	12.63 (1.53)	14.95 (1.43)	20.14 (1.45)	25.63 (1.37)
	668.62	826.16	1,045.45	1,387.75	1,866.80

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเงินแสดงอัตราส่วนต่อยอดรวม

: เงินลงทุนของธนาคารออมสินส่วนใหญ่ลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาลโดยมาก เป็นพันธบัตรและตั๋วสัญญาใช้เงิน แม้ว่าในบางช่วงฐานะการเงินของรัฐกระตือรือร้น กระทรวงการคลังอนุมัติให้ขยายสินเชื่อให้แก่รัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน แต่ก็ยังมีจำนวนน้อย

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

หน่วย - พันล้านบาท

ปี พ.ศ.	2524	2525	2526	2527	2528
- การเกษตร	16.04 (6.22)	22.14 (7.22)	30.45 (7.39)	37.41 (7.76)	39.35 (7.43)
- เหมืองแร่	1.81 (0.70)	1.89 (0.62)	2.44 (0.59)	2.84 (0.59)	3.36 (0.63)
- อุตสาหกรรม	58.33 (22.60)	64.89 (21.15)	88.71 (21.53)	106.05 (22.01)	122.57 (23.15)
- ก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์	20.01 (7.75)	24.54 (8.00)	33.99 (8.25)	42.92 (8.91)	48.87 (9.23)
- นำเข้า	25.11 (9.73)	23.99 (7.82)	34.56 (8.39)	36.05 (7.48)	34.19 (6.46)
- ส่งออก	26.08 (10.10)	28.99 (9.45)	32.02 (7.77)	39.73 (8.25)	45.02 (8.50)
- ค้าส่งและค้าปลีก	58.81 (22.79)	76.53 (24.95)	101.27 (24.58)	113.01 (23.45)	122.25 (23.09)
- ธนาคารและสถาบันการเงิน	12.75 (4.94)	16.85 (5.49)	25.71 (6.24)	30.30 (6.29)	31.84 (6.01)
- สาธารณูปโภคและบริการ	17.99 (6.97)	21.65 (7.06)	26.25 (6.37)	31.73 (6.58)	36.47 (6.89)
- บริโภคส่วนบุคคล	21.18 (8.21)	25.30 (8.25)	36.53 (8.87)	41.80 (8.67)	45.55 (8.60)
รวมปริมาณสินเชื่อ	258.117	306.78	411.96	481.85	529.50

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเงินแสดงอัตราส่วนต่อยอดรวม

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

หน่วย - พันล้านบาท

	2529	2530	2531	2532	2533
- การเกษตร	39.69 (7.23)	46.13 (6.67)	57.18 (6.60)	73.56 (6.54)	99.35 (6.65)
-เหมืองแร่	3.17 (0.58)	3.48 (0.50)	4.58 (0.53)	5.20 (0.46)	8.20 (0.55)
- อุตสาหกรรม	124.94 (22.76)	162.24 (23.45)	223.93 (25.83)	290.52 (25.82)	375.11 (25.11)
- ก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์	51.32 (9.35)	62.81 (9.08)	91.80 (10.59)	143.61 (12.77)	237.02 (15.86)
- นำเข้า	32.39 (5.90)	39.24 (5.67)	45.98 (5.30)	58.03 (5.16)	68.60 (4.59)
- ส่งออก	50.14 (9.13)	60.81 (8.79)	72.07 (8.31)	82.24 (7.31)	91.36 (6.12)
- ค้าส่งและค้าปลีก	127.61 (23.24)	140.22 (20.27)	164.17 (18.94)	199.51 (17.73)	263.15 (17.61)
- ธนาคารและสถาบันการเงิน	33.40 (6.08)	63.04 (9.11)	54.89 (6.33)	66.01 (5.87)	76.17 (5.10)
- สาธารณูปโภคและบริการ	38.06 (6.93)	48.65 (7.03)	62.95 (7.26)	84.61 (7.52)	116.40 (7.79)
- บริโภคส่วนบุคคล	48.28 (8.79)	65.16 (9.42)	89.29 (10.30)	121.73 (10.82)	158.68 (10.62)
	549.02	691.78	866.86	1,126.03	1,494.06

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเงินแสดงอัตราส่วนต่อยอดรวม

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

2 การดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์

การดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ จัดอยู่ในประเภทของการค้าและบริการ โดยมีลักษณะที่พิเศษต่างจากการดำเนินธุรกิจอื่นๆ อยู่ 2 ประการ คือ

2.1 โครงสร้างของแหล่งเงินทุน : ธนาคารพาณิชย์ใช้แหล่งเงินทุนของกิจการ (เงินกองทุนซึ่งประกอบด้วย ส่วนของผู้ถือหุ้นและเงินสำรอง) ในอัตราส่วนที่น้อยมาก เมื่อเทียบกับการใช้แหล่งเงินทุนจากภายนอก (เงินฝากจากประชาชนกับภาคธุรกิจ และหนี้สิน) ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงควรให้ความคุ้มครองผู้ฝากเงินกับธนาคาร และเจ้าหนี้อื่นๆ ให้ได้รับเงินคืนตามกำหนดระยะเวลาที่ตกลงกัน อีกทั้งต้องหารายได้เพียงพอที่จะจ่ายดอกเบี้ยแก่ผู้ฝากเงินและ เจ้าหนี้อื่น รวมถึงการมีกำไรที่เหมาะสมเพื่อจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้น

2.2 บริการทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ในรูปแบบสินเชื่อ มีความแตกต่างจากการขายสินค้าทั่วไป คือ สินค้าทั่วไป เมื่อขายให้ผู้อื่นไปแล้ว จะตกเป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้ซื้อเมื่อมีการชำระเงินเสร็จเรียบร้อย และในกรณีการขายในระบบเครดิตถ้าผู้ซื้อไม่ชำระหนี้สินค้า ผู้ขายมีสิทธิยึดคืนสินค้ากลับคืนมาได้ แต่มูลค่าของสินค้านั้นอาจจะลดลงไป ตามการเสื่อมสภาพหรือการเสื่อมราคาของทรัพย์สิน ซึ่งเมื่อธนาคารได้ขายบริการ คือ แต่เมื่อธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อแก่ลูกค้าไปแล้ว ธนาคารพาณิชย์จะต้องได้เงินต้นกลับคืนมาครบพร้อมด้วยผลประโยชน์ (ดอกเบี้ย) ตามข้อตกลงหรือตามสัญญาโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะต้องไม่ให้เกิดการสูญเสียหรือสูญเสียน้อยที่สุด จากพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติมโดย มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติคำจำกัดความไว้ว่า "ให้สินเชื่อ หมายความว่า ให้กู้ยืม ชื้อ ช้อลด รับช่วงช้อลดตัวเงิน เป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่าย หรือให้สิ่งจ่ายเงินเพื่อผลประโยชน์ของผู้เคยค้าหรือเป็นเจ้าหนี้ เนื่องจากได้จ่ายเงินตามภาระผูกพันตามเล็ดเตอร์ออฟเครดิต"

นโยบายการลงทุนด้านสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ จะใช้นโยบายป้องกันหรือเข้มงวดการลงทุน (Defensive Policies) เพื่อลดความเสี่ยงภัยจากการให้สินเชื่อให้น้อยลง โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ว่า การให้สินเชื่อนั้นจะต้องมีเสถียรภาพทั้งทางด้านเงินลงทุน (Need for Stability of Principal) เพื่อป้องกันความสูญเสีย และเสถียรภาพทางด้านรายได้ (Need for Stability of Investment Income) เพื่อให้ได้กำไรสูงสุด ส่วนการที่จะใช้นโยบายอย่างเข้มงวด หรือ ผ่อนคลายแค่ไหน ย่อมขึ้นกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งปัจจัยภายในคือ สภาพความพร้อมของธนาคารเองและปัจจัยภายนอก คือ สภาพเศรษฐกิจ การเมืองและอื่นๆ กล่าวคือในสถานการณ์ที่ธนาคารพาณิชย์มีสภาพคล่องสูง เศรษฐกิจ อยู่ในภาวะรุ่งเรือง ธนาคาร

อาจจะผ่อนคลายมาตรการลง โดยยึดถือความต้องการเกี่ยวกับเสถียรภาพของรายได้ เป็นหลักมากกว่า ความต้องการเกี่ยวกับเสถียรสภาพของเงินลงทุน เพราะในช่วงเศรษฐกิจรุ่งเรืองนี้ วัฏจักรจะอยู่ในช่วงจังหวะรุ่งเรือง (Upswing) ธุรกิจจะขยายตัว การผลิตจะคึกคัก และความสามารถในการทำกำไรจะมีอยู่สูง ซึ่งจะส่งผลให้ความสามารถในการชำระหนี้ของธุรกิจสูงตามไปด้วย

แต่ถ้าในช่วงใดวัฏจักรของเศรษฐกิจอยู่ในช่วงจังหวะถดถอย (Downswing) ธุรกิจจะซบเซา (Recession) การผลิตจะชะลอตัว กำไรจะลดน้อยลงจนอาจจะประสบกับการขาดทุน ปัญหาการชำระหนี้จะมีมาก ธนาคารก็จะต้องปรับกลยุทธ์ในการบริหารสินเชื่อให้เหมาะสม กับสถานการณ์ที่ความเสี่ยงภัยจะเพิ่มสูงขึ้น จนถึงขั้นสุดท้ายอาจจะต้องใช้นโยบายอนุรักษ์นิยม (Conservative Policies) อย่างเข้มงวดโดยยึดถือความต้องการเกี่ยวกับเสถียรภาพของเงินลงทุน เป็นหลักมากกว่าความต้องการเกี่ยวกับเสถียรภาพของรายได้ ซึ่งนำมาสู่การปันส่วนสินเชื่อ (Credit Rationing) ของธนาคารพาณิชย์

ก่อนปี พ.ศ. 2449 ประเทศไทยยังไม่มีธนาคารพาณิชย์ที่เป็นของคนไทยเองนั้น แหล่งซึ่งเป็นที่พึ่งในด้านเงินกู้สำหรับประชาชนก็คือ โรงรับจำนำซึ่งผู้กู้ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง ในช่วงต้นๆ ของการดำเนินธุรกิจธนาคารพาณิชย์ของคนไทยนั้น บริการเงินกู้ประเภทต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของธุรกิจยังไม่กว้างขวางนัก เมื่อลูกค้าส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพ่อค้ามีความจำเป็นต้องการเงินสดหมุนเวียน ธนาคารพาณิชย์ก็จะให้บริการในรูปเงินกู้เบิกเกินบัญชี (Overdraft) และได้วิวัฒนาการมาเป็นอีกรูปแบบหนึ่งเรียกว่า "เงินกู้ประจำ" (Fixed Loan) แต่ก็เป็นการให้กู้ยืมภายในระยะเวลาอันสั้นไม่เกิน 1 ปี

บทบาทของธนาคารพาณิชย์ในระยะเริ่มแรก การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่มักจะเน้นในด้านการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการส่งออกและการนำเข้า ต่อมาเมื่อการค้าระหว่างประเทศขยายตัวเพิ่มขึ้น ผู้นำสินค้าเข้าจากต่างประเทศเริ่มมีแนวความคิดที่จะผลิตสินค้าที่เคยนำเข้าเอง ในทำนองเดียวกันผู้ส่งออกก็เริ่มมีแนวความคิดที่จะทำให้อินค้าส่งออกมีมูลค่าเพิ่มขึ้นด้วยการนำสินค้าไปแปรรูป จากสินค้าเกษตรเป็นอุตสาหกรรมเกษตร ทำให้มีความจำเป็นต้องอาศัยเงินลงทุน สำหรับการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ธนาคารพาณิชย์จึงเริ่มมีบทบาทในการสนับสนุนด้านการเงินต่อธุรกิจเพิ่มมากขึ้น แต่หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง ทุกประเทศทั่วโลกได้เร่งรีบฟื้นฟูเศรษฐกิจในทุกๆ ด้าน ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจนแทบต้องเลิกล้มกิจการไป เนื่องจากอุตสาหกรรมของไทยเพิ่งอยู่ในระยะเริ่มต้น มาตรฐานสินค้ายังไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าที่มาจากต่างประเทศ

ได้ และยังไม่สามารถส่งออกไปแข่งขันในตลาดโลกได้ การให้สินเชื่อเพื่ออุตสาหกรรมของธนาคารพาณิชย์จึงได้ชะลอตัวลง จนกระทั่งในช่วงสงครามเกาหลีใน ปีพ.ศ.2493 ความต้องการสินค้าส่งออกของไทย โดยเฉพาะสินค้าเกษตร เริ่มเพิ่มขึ้น ส่งผลถึงภาคอุตสาหกรรมให้กระเตื้องขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ.2518 ธนาคารพาณิชย์ได้ให้สินเชื่อการเกษตรและการกระจายสินเชื่อไป ยังภาคเศรษฐกิจต่างๆ ในชนบทตามข้อกำหนดของธนาคารแห่งประเทศไทย

ในช่วงปี พ.ศ.2524 ธนาคารพาณิชย์ได้ให้สินเชื่อแก่ภาคการค้าส่งค้าปลีกและภาคอุตสาหกรรมมากที่สุด โดยแต่ละภาคมีสัดส่วนถึงร้อยละ 23 ของสินเชื่อรวม แต่หลังจากนั้นในช่วง ปี พ.ศ.2531 ถึง พ.ศ.2533 การให้สินเชื่อในภาคการก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8 ในปี พ.ศ.2524 เป็นร้อยละ 16 ในปี พ.ศ.2533 ขณะที่สินเชื่อให้แก่ภาคการค้าส่งค้าปลีกได้ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 18 (ตามตารางที่ 2.4)

3 การพิจารณาสินเชื่อ

การพิจารณาสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เป็นเครื่องมือ และกลไกในการดำเนินนโยบายการลงทุนทางด้านสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ดังกล่าวข้างต้น โดยหลักเกณฑ์การพิจารณาสินเชื่อโดยทั่วไปที่ใช้กันอยู่ คือ 5 C's ที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องพิจารณาถึงความเสี่ยงภัย และความคุ้มค่าของสินเชื่อ (Credit Worthiness) ว่าผู้กู้ยืมมีความเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ซึ่งก็อยู่ที่ว่าจะเข้มงวดในการให้สินเชื่อมากน้อยเพียงใด เช่น ในช่วงที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ มีภาวะการเงินตึงตัว การไม่พร้อมในการบริหารสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ก็จะกำหนดกฎเกณฑ์ไว้สูง ซึ่งทำให้การให้สินเชื่อมีความเสี่ยงภัยน้อย แต่ผลเสียก็คือเป็นอุปสรรคต่อการขยายบริการทางด้านสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ในทางกลับกันถ้าเศรษฐกิจมีการเติบโตสูงสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์สูง การแข่งขันทางด้านขยายสินเชื่อระหว่างสถาบันการเงินสูง ธนาคารพาณิชย์ก็จะผ่อนคลายนโยบายที่นำมาใช้ ซึ่งหลักเกณฑ์การพิจารณาสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ 5 C's ได้แก่

3.1 ความตั้งใจจริง (Character - Willing to pay) - เป็นคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ ทางด้านคุณภาพจิตใจ และพฤติกรรมของลูกหนี้ ซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจที่จะชำระหนี้ว่าผู้กู้ยืมมีความรับผิดชอบ มีความมั่นคง ความซื่อสัตย์สุจริต ความตรงต่อเวลา และความเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งเจ้าหน้าที่สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ได้ตรวจสอบและวิเคราะห์จากประวัติการชำระหนี้ ฐานะชื่อเสียงทางสังคม หน้าที่การงาน การศึกษา อุปนิสัยส่วนตัว (เช่น ชอบเล่นการพนันหรือไม่) ถ้าผู้กู้ยืมคุณสมบัติที่ดีแล้ว อัตราเสี่ยงของหนี้สูญก็ลดน้อยลง

3.2 ความสามารถในการชำระหนี้ (Capacity - Ability to pay) - เป็นคุณ

สมบัติของผู้ขอสินเชื่อทางด้านความสามารถ และสมรรถภาพในการหารายได้ให้เพียงพอที่จะชำระหนี้ โดยหารายได้จากประกอบธุรกิจ มาชำระคืนเงินกู้ได้โดยถูกต้อง ตามที่สัญญาไว้กับธนาคาร ซึ่งธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะต้องได้จากกำไรที่ธุรกิจนั้นประกอบการค้าหามาได้ ไม่หวังที่จะให้ผู้กู้ยืมต้องขายหลักทรัพย์ที่ได้จำนองกับธนาคารพาณิชย์ การพิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้ หากเป็นตัวบุคคลจะพิจารณาจากพื้นฐานการศึกษา สุขภาพ อายุ ความชำนาญในหน้าที่การงาน สำหรับในกรณีของนิติบุคคลอาจพิจารณาจากราคาขายที่เหมาะสมกับต้นทุนที่กิจการนำไปลงทุน ต้นทุนการผลิต นโยบายการบริหารและการตลาด ฐานะการแข่งขัน ความสัมพันธ์ของผู้ซื้อสินค้ากับผู้ขายวัตถุดิบ ความสามารถของผู้บริหาร รายได้ประจำ ความสามารถในการหารายได้ หนี้สินที่มีอยู่ รูปแบบการใช้จ่าย

3.3 เงินทุนที่นำมาลง (Capital - Owner's Contribution) - เป็นทรัพย์สินในส่วนที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ขอสินเชื่อ และ/หรือเงินทุนในส่วนของผู้ถือหุ้น ถ้าในกิจการมีเจ้าหนี้สูงกว่าเงินทุนที่ได้ลงไว้ ก็แสดงว่าเจ้าหนี้ หรือธนาคารพาณิชย์จะให้สินเชื่อมีอัตราเสี่ยงสูง เพราะว่าเจ้าหนี้ได้ลงทุนไปมากกว่าเจ้าของกิจการ หรืออาจนำไปวัดถึงความสามารถในการชำระหนี้ได้อีก เช่น เมื่อนำกำไรมาหารด้วยเงินทุนแล้ว อาจบ่งบอกถึงความสามารถในการประกอบการ และผลตอบแทนต่อเงินลงทุนได้ ซึ่งถ้ามีอัตราส่วนที่สูงก็จะแสดงว่าการประกอบการของธุรกิจมีความสามารถในการชำระหนี้

3.4 หลักประกัน (Collateral - Pledged Security) ทรัพย์สินที่ผู้กู้ยืมนำมาค้ำประกันหนี้สิน เพื่อเป็นหลักประกันการชำระหนี้แก่ธนาคารพาณิชย์ในอนาคต และเพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงต่อหนี้สินที่อาจจะเกิดขึ้นได้เท่านั้น ธนาคารพาณิชย์ไม่มีเจตนาที่จะรับหรือขายทอดตลาดใดๆ เพราะธนาคารต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลา อีกทั้งอาจเสียชื่อเสียงของธนาคารทางด้านสังคมอีกด้วย นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องจูงใจและข้อผูกมัดที่ดี ที่จะให้ลูกหนี้มีความตั้งใจที่จะบริหารกิจการของตนอย่างจริงจัง เพื่อที่จะนำเงินมาชำระหนี้คืนตามกำหนดเพราะถ้าทำไม่ได้ลูกหนี้ก็ต้องสูญเสียทรัพย์สินของตนตามภาระที่ได้ประกันไว้กับธนาคาร ดังนั้นการมีหลักประกันจึงเป็นการช่วยลดความเสี่ยง โดยหลักประกันส่วนใหญ่จะเป็น ที่ดิน หรือที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง สิทธิการเช่า หุ่น พันธบัตรรัฐบาล เงินฝาก และบุคคล ซึ่งในกรณีที่ เป็นบุคคล เจ้าหนี้ที่สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ก็จะต้องมีการพิจารณาบุคคลที่มาค้ำประกันตามหลักเกณฑ์ 5C's ด้วย

3.5 ภาวะทางเศรษฐกิจ (Condition - Business, Economic Social & Political Environment) เงื่อนไข และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ จากความไม่แน่นอนของวัฏจักรธุรกิจ นโยบายของรัฐบาล เช่น การเพิ่มภาษี การห้ามนำสินค้าบางชนิดเข้าประเทศ

การจำกัดปริมาณการนำเข้าหรือการส่งออก เป็นต้น และเจ้าหน้าที่สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ต้องมีความสามารถในการพยากรณ์ด้วย เพื่อสอดคล้องกับนโยบายการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ว่าในขณะนั้น ธนาคารพาณิชย์ควรใช้นโยบายป้องกันเข้มงวด หรือ นโยบายอนุรักษนิยมตามที่กล่าวไว้ข้างต้น

การพิจารณาสินเชื่อนอกจากการใช้หลัก 5 C's ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ธนาคารพาณิชย์ยังใช้หลักของ 3 P's มาประกอบการพิจารณาด้วย ได้แก่

3.6 วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม (Purpose) - เป็นจุดแรกที่ธนาคารพาณิชย์ควรจะต้องพิจารณาถึง ด้วยเหตุผลที่ว่าตรงกับนโยบายของธนาคารพาณิชย์ นโยบายของรัฐบาล และผิดกฎหมาย หรือศีลธรรมอื่นใดหรือไม่ เช่น ธนาคารพาณิชย์จะไม่ให้กู้ยืมเพื่อไปเก็งกำไร การลงทุนที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจและสังคมโดยรวม การทุ่มตลาด อีกทั้งวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมจะต้องสอดคล้องกับประเภทสินเชื่อ ซึ่งหากผู้กู้ต้องการนำเงินไปลงทุนในสินทรัพย์ถาวร เช่น ก่อสร้างสิ่งปลูกสร้าง เพื่อขายหรือให้เช่า ผลตอบแทนจากการลงทุนนี้มักจะใช้เวลาเกิน 1 ปีขึ้นไป ดังนั้นจะต้องใช้สินเชื่อที่เป็นเงินกู้ยืมที่มีกำหนดชำระคืนเกิน 1 ปีขึ้นไปด้วยเช่นกัน หากผู้กู้ยืมต้องการนำเงินไปลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียน เช่น การซื้อวัตถุดิบมาผลิต ก็จะต้องใช้สินเชื่อที่มีระยะเวลาชำระคืนสั้น อาจได้แก่ เงินเบิกเกินบัญชี เงินกู้ยืมเมื่อทวงถาม

3.7 ความสามารถในการชำระหนี้ (Payment) - จะต้องพิจารณาว่าผู้กู้ยืมมีแผนที่จะชำระคืนอย่างไร เช่น จากผลกำไรจากการดำเนินงาน การเพิ่มทุนจดทะเบียน การกู้มาเพื่อชำระหนี้ การจำหน่ายทรัพย์สินที่ไม่จำเป็น อีกทั้งการชำระคืนจะชำระคืนเพียงครั้งเดียวเต็มจำนวน หรือทยอยชำระเป็นงวดๆ

3.8 การป้องกันความเสี่ยง (Protection) - การป้องกันความเสี่ยงอันเกิดจากการชำระคืนเงินกู้ไม่ได้ ซึ่งธนาคารพาณิชย์มีความจำเป็นต้องเรียกร้องหลักประกันจากผู้กู้ยืม

4 ความเสี่ยงจากการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์

สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เป็นสินค้าที่มีความเสี่ยง ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จะต้องคำนึงถึงความเสี่ยงของผู้กู้ยืม ที่มาขอสินเชื่อจากธนาคาร ดังต่อไปนี้

4.1 ความเสี่ยงทางสินเชื่อ - พิจารณาจากสาเหตุอันอาจทำให้ผู้กู้ยืมไม่สามารถชำระหนี้คืนธนาคารได้ ได้แก่

ก. ความล่าช้าของการดำเนินงาน เช่น การเลือกที่ตั้งโรงงาน การก่อสร้าง การติดตั้งเครื่องจักรอุปกรณ์ ความล่าช้าของวัตถุดิบ

ข. ปัญหาด้านการผลิต เช่น การขาดแคลนวัตถุดิบ การขึ้นราคาของวัตถุดิบ เครื่องจักรผลิตไม่ได้คุณภาพ เครื่องจักรผลิตสินค้าเสียหายจำนวนมาก เครื่องจักรขัดข้องบ่อยครั้ง การควบคุมคุณภาพ แรงงานสัมพันธ์ อุบัติภัยต่างๆ

ค. ปัญหาทางด้านการตลาด เช่น ผลิตภัณฑ์ไม่ประสบความสำเร็จ ขายไม่ได้ตามเป้าหมาย ราคาสินค้าไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้ วางตำแหน่งสินค้าไม่ถูกต้อง ช่องทางในการจำหน่ายไม่ดีหรือไม่เพียงพอ มีการแข่งขันรุนแรง คู่แข่งขันใหม่เข้าตลาดโดยไม่คาดหมาย คาดหมายความต้องการการตลาดผิดพลาด

ง. ปัญหาทางด้านการเงิน เช่น ค่าใช้จ่ายในการผลิตสูง ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูง ค่าใช้จ่ายในการขายสูง ภาระดอกเบี้ยสูงมาก การไม่ระวางหรือคาดหมายอัตราแลกเปลี่ยนผิดพลาด ลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนมากเกินไป ลงทุนในสินทรัพย์ถาวรโดยไม่เตรียมหาทุนล่วงหน้า กำหนดการชำระหนี้กู้ยืมจัดไว้ไม่เหมาะสม

จ. ปัญหาด้านการบริหาร เช่น คณะกรรมการของบริษัท และตัวผู้บริหารไม่มีความสามารถ การวางแผนงาน การควบคุม และการติดตามผลไม่ดีพอ

4.2 ความเสี่ยงอื่นๆ ได้แก่ ความเสี่ยงของวงจรธุรกิจการค้า (Business Risk) ความเสี่ยงทางการเมือง (Political Risk) ความเสี่ยงของประเทศคู่ค้า (Country Risk) ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน (Exchange Risk) ความเสี่ยงของเทคโนโลยี (Technology Risk)

5 โครงสร้างของอัตราดอกเบี้ยในประเทศไทย

อัตราดอกเบี้ยเป็นผลตอบแทนของเงินทุน สำหรับช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง อัตราดอกเบี้ยของแต่ละประเทศ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจ สภาวะการทางการเงิน และความมีเสถียรภาพของระบบการเงินของประเทศ

การกำหนดโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยในประเทศไทย จะประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

5.1 นโยบายทางการเงินหรือกรอบของกฎหมาย

เครื่องมือที่สำคัญในการสร้างกลไกอัตราดอกเบี้ยในระบบเงินก็คือ เพดานอัตราดอกเบี้ยที่ถูกกำหนดขึ้นจากภาครัฐบาล หลักการที่สำคัญคือ เพื่อสร้างกติกาในการบริหารงานของแต่ละสถาบันการเงิน ไม่ให้มีการแข่งขันในด้านอัตราดอกเบี้ยจนมากเกินไป เพราะสถาบันการเงินขนาดใหญ่ย่อมมีความสามารถในการบริหารงาน เสาะหาแหล่งเงินทุนที่ดีได้ง่ายกว่าสถาบันการเงินขนาดเล็ก ดังนั้นเพดานอัตราดอกเบี้ยจะช่วยให้สถาบันการเงินต่างๆ มีศักยภาพในการ

แข่งขันเท่าเทียมกัน อาทิ การกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ทำให้แต่ละธนาคารไม่สามารถเสนออัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าได้ ซึ่งทำให้ต้นทุนในการปล่อยสินเชื่อมีความเท่าเทียมกัน แต่เนื่องจากตลาดการเงินมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสูง ทำให้ต้องมีการปรับเพดานอัตราดอกเบี้ยเพื่อความเหมาะสม ถ้าระบบการเงินมีเสถียรภาพ สถาบันการเงินมีความสามารถในการแข่งขันเท่าเทียมกัน อาจมีการยกเลิกเพดานอัตราดอกเบี้ย เปลี่ยนเป็นระบบอัตราดอกเบี้ยลอยตัว

เพดานอัตราดอกเบี้ย หมายถึง อัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินอาจสามารถเรียกเก็บ หรือจ่ายแก่ผู้ฝากเงิน ได้ในเรื่องนี้ หน่วยงานรัฐบาลที่มีหน้าที่กำกับ และควบคุมสถาบันการเงินต่างๆ จะเป็นผู้ออกประกาศเพื่อบังคับใช้ และจะต้องกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยทั้งสองด้าน คือ ด้านเงินฝาก และด้านเงินให้สินเชื่อ เช่น เพดานอัตราดอกเบี้ยที่สำคัญที่สุดคือ เพดานอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ เพราะธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่สำคัญที่สุดของระบบการเงิน การกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ จะถูกกำหนดตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยที่อาศัยอำนาจ ของพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ อาทิ ได้กำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยด้านเงินฝาก คือ เงินฝากออมทรัพย์เป็นอัตราร้อยละ 12 ต่อปี (ได้ยกเลิกแล้ว เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2535) สำหรับเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้กำหนดเอง ส่วนเพดานดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์เรียกดอกเบี้ยและส่วนลดได้ไม่เกินร้อยละ 19 ต่อปี (คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2535) และการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ผ่านวาระที่ 1 เมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2535) การกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยก็หมายถึงการกำหนดกรอบของโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยไม่ให้เปลี่ยนแปลงในลักษณะเพิ่มขึ้นมากเกินไป

5.2 ประเภทของสถาบันการเงิน

ในขั้นรวมถึง ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในระบบเงิน สถาบันการเงินต่างๆ จะมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ย ตามลักษณะของสื่อทางการเงินของแต่ละประเภทของสถาบันการเงิน อาจแยกอัตราดอกเบี้ยตามลักษณะของสถาบันการเงินได้ดังนี้

<u>สถาบันการเงิน</u>	<u>ประเภทของอัตราดอกเบี้ย</u>
ธนาคารแห่งประเทศไทย	อัตราดอกเบี้ยธนาคาร อัตราส่วนลดรับซื้อตั๋วเงิน อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้แก่ธนาคารพาณิชย์ อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้แก่บริษัทเงินทุน
ธนาคารพาณิชย์	อัตราดอกเบี้ยระหว่างธนาคาร

สถาบันการเงิน
ธนาคารพาณิชย์

ประเภทของอัตราดอกเบี้ย

ธนาคารพาณิชย์

เพดานอัตราดอกเบี้ยเงินให้สินเชื่อ

เพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก

อัตราส่วนลดรับซื้อและรับช่วงซื้อตัวเงิน

อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมขั้นต่ำ (MLR)

อัตราดอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชีขั้นต่ำ (MOR)

อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์

อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ

อัตราขายลดโดยมีสัญญาซื้อคืน (Repurchase)

ธนาคารออมสิน

อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์

อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ

อัตราดอกเบี้ยเงินให้สินเชื่อ

อัตราดอกเบี้ยสลากออมสิน

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำ

อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม

ธนาคารอาคารสงเคราะห์

อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์และออมทรัพย์พิเศษ

อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ

อัตราดอกเบี้ยเงินให้สินเชื่อ

บริษัทเงินทุน

อัตราดอกเบี้ยตัวสัญญาใช้เงิน (เมื่อทางถาม)

อัตราดอกเบี้ยตัวสัญญาใช้เงินมีกำหนดเวลา

อัตราดอกเบี้ยเงินให้สินเชื่อ

นอกจากสถาบันการเงินที่กล่าวมาแล้ว สถาบันการเงินอื่น เช่น บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ก็มีลักษณะการกำหนดอัตราดอกเบี้ยคล้ายกันคือ อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดเป็นอัตราเงินให้สินเชื่อ และอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก นอกจากนี้ยังมีอัตราดอกเบี้ยระยะสั้นซึ่งบางสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ และบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยพยายามสร้างขึ้นเพื่อเป็นอัตราดอกเบี้ยอ้างอิง เช่น การออกตั๋วแลกเงินให้สถาบันการเงินอื่นประมวลของ ธนาคารเชสแมนฮัตตัน จำกัด ธนาคารซิตีแบงก์ จำกัด และบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เรียกว่า อัตราดอกเบี้ยเชสไนต์ อัตราดอกเบี้ยซิตีไนต์ และ

อัตราดอกเบี้ย IFCT โฉด เป็นต้น

5.3 อัตราดอกเบี้ยตามระยะเวลา

การกำหนดอัตราดอกเบี้ยจะต้องมีช่วงเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยอาจแยกได้ เป็น 3 ประเภท คือ

ก. อัตราดอกเบี้ยระยะสั้น หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่มีระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี หรือ มีกำหนดเป็นช่วง เช่น ช้ามคืน (Overnight) 3 วัน 7 วัน 1 เดือน 3 เดือน เป็นต้น ตัวอย่างของอัตราดอกเบี้ยระยะสั้น ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยระหว่างธนาคาร ซึ่งอาจแยกให้ชัดเจน อัตราดอกเบี้ยที่มีระยะสั้น เป็นเงินกู้ช้ามคืน เงินกู้ 1 เดือน เป็นต้น หรือ อัตราขาย หรือซื้อลดพันธบัตรโดยมีสัญญาซื้อหรือขายคืน หรือแม้แต่อัตราดอกเบี้ยเชส โฉด หรือชีด โฉด ก็ถือเป็นอัตราดอกเบี้ยระยะสั้นได้

ข. อัตราดอกเบี้ยระยะปานกลาง หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่มีระยะเวลา 1-5 ปี ส่วนใหญ่จะเป็นอัตราดอกเบี้ยของตลาดสินเชื่อ มีลักษณะเป็นเงินให้กู้มีกำหนดระยะเวลา 1-5 ปี หรือ หากพิจารณาในแง่การออม ก็จะเป็นเงินฝากที่มีกำหนดเวลาเงินกว่า 1 ปีขึ้นไป ตัวอย่างของอัตราดอกเบี้ยระยะปานกลาง เป็นอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินเบิกเกินบัญชี อัตราดอกเบี้ยตัวสัญญาใช้เงิน และ เงินฝากประจำ ที่มีระยะเวลาเกินกว่า 1 ปี เป็นต้น

ค. อัตราดอกเบี้ยระยะยาว หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่มีระยะเวลามากกว่า 5 ปี ขึ้นไป ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับตลาดทุน การกำหนดอัตราดอกเบี้ยประเภทนี้มักจะเป็นการกู้ยืม หรือการลงทุนระยะยาว ถ้ามองในแง่ภาคเอกชน ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้โครงการระยะยาว อัตราดอกเบี้ยหุ้นกู้ในภาครัฐบาล ถ้ามองในแง่รัฐบาล ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยของพันธบัตรรัฐบาล พันธบัตรของรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น ดังนั้นเพื่อจูงใจให้ลงทุนในตราสารการเงินระยะยาว ก็จำเป็นต้องสร้างตลาดรองขึ้นมาเพื่อเสริมสร้างสภาพคล่อง เช่น ตลาดหลักทรัพย์ และตลาดการซื้อขายคืนพันธบัตร ตลาดรองของพันธบัตรรัฐบาล และรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น ดังนั้น อัตราดอกเบี้ยระยะสั้นที่เป็นการคำนวณผลตอบแทนส่วนลดจากอัตราดอกเบี้ยระยะยาว จากการซื้อขายตราสารทางการเงินในตลาดรองบางชนิด จึงมีที่มาจากจากอัตราดอกเบี้ยระยะยาว

5.4 ประเภทของเครื่องมือหรือตราสารทางการเงิน

เครื่องมือหรือตราสารทางการเงิน หมายถึง สื่อที่ถูกพัฒนาการขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อกลางเพื่อแสดงพันธะผูกพันทางการเงินระหว่างกัน เช่น การกู้ยืม อาจใช้ตัวสัญญาใช้เงิน

เป็นสื่อ การรับฝากเงินทางธนาคารพาณิชย์จะมีสมุดคู่ฝาก หรือเช็ค เป็นสื่อ เครื่องมือหรือตราสารทางการเงิน แต่ละประเภทจะมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับว่าจะนำมาใช้เป็นสื่อสำหรับช่วงระยะเวลาใด เครื่องมือหรือตราสารทางการเงิน อาจแยกได้ดังนี้

ก. หลักทรัพย์รัฐบาล เครื่องมือทางการเงินที่สำคัญคือ พันธบัตรซึ่งจะใช้เป็นสื่อกลางระดมเงินออมใช้ในระยะเวลาสั้น อีกชนิดหนึ่งก็คือ ตั๋วเงินคลัง จะใช้ระดมเงินออมเพื่อระยะสั้นเท่านั้น

ข. ตั๋วเงิน เป็นเครื่องมือทางการเงินที่มีการพัฒนามากที่สุด เพราะสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกๆ ช่วงเวลา รวมทั้งสถาบันการเงินต่างๆ สามารถสร้างขึ้นได้โดยไม่ยุ่งยาก อาจแยกการกำหนดอัตราดอกเบี้ยได้ 2 ลักษณะ คือ

- อัตราดอกเบี้ยถูกกำหนดโดยตลาดเงิน ส่วนมากจะเกิดจากการออกตราสาร เพื่อระดมเงินในระยะสั้นแล้วให้สถาบันการเงินต่างๆ เข้ามาประมูล เช่น เชลล์โน้ต ซิตีโน้ต และ ตราสารบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรม เป็นต้น

- อัตราดอกเบี้ยถูกกำหนดโดยทางการ ในส่วนนี้เป็นนโยบายทางการเงิน เพื่อให้การสนับสนุนภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น การกำหนดอัตราส่วนกลางลดสำหรับการรับซื้อช่วงตั๋วเงิน (Rediscount Rate) สำหรับกิจการบางประเภท เช่น ตั๋วเงินเพื่อการส่งออก ตั๋วเงินเพื่อการเกษตร เป็นต้น

ค. เงินเบิกเกินบัญชีและเงินให้กู้ เป็นรูปแบบของการให้สินเชื่อเงินเบิกเกินบัญชี เป็นสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เท่านั้น แต่เงินให้กู้เป็นการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินโดยทั่วไป อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดขึ้นอยู่กับระยะเวลา และประเภทของสินเชื่อ เช่น เงินเบิกเกินบัญชี อัตราดอกเบี้ยจะเป็นช่วงระยะปานกลางหรือระยะสั้น ส่วนเงินให้กู้ อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดจะเป็นระยะปานกลาง และระยะยาว เงินให้กู้ อาจแยกเป็นประเภทต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม เช่น การกู้ยืมเพื่อการพาณิชย์ การกู้ยืมเพื่อการเคหะ เป็นต้น

ง. เงินฝาก เป็นสื่อที่ใช้ในการระดมเงินออม สถาบันการเงินต่างๆ จะมีค่านิยมของเงินออมต่างกัน เช่น ธนาคารพาณิชย์ เรียกว่า เงินฝาก บริษัทเงินทุนใช้คำว่า ตั๋วสัญญาใช้เงิน อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดจะแยกตามประเภทของการรับฝาก โดยมากจะแบ่งตามระยะเวลา เช่น เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ 1 ปี หรือมากกว่า 1 ปี และตั๋วสัญญาใช้เงินประเภทจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือ มีกำหนดระยะเวลา

5.5 การกำหนดอัตราดอกเบี้ย สามารถแยกได้ 2 ประเภท คือ

ก. อัตราดอกเบี้ยคงที่ เป็นอัตราดอกเบี้ยที่ถูกกำหนดให้คงที่ ไม่สามารถ

ปรับตัว หรือปรับตัวได้น้อย เมื่อเทียบกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เช่น อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมร้อยละ 15.0 ต่อปี ไม่ว่าจะสภาพตลาดการเงินจะเปลี่ยนไปอย่างไร อัตราดอกเบี้ยนี้จะไม่เปลี่ยนแปลง แม้จะมีข้อเสียในเรื่องความยืดหยุ่น ต่อสถานการณ์ทางการเงิน แต่ก็มีข้อดีคือทำให้สถาบันการเงินต่างๆ รวมทั้งลูกค้าทราบถึงต้นทุน และรายได้ที่เป็นดอกเบี้ยอย่างแน่นอนนอกจากนี้รัฐยังใช้เป็นเครื่องมือทางการเงินเพื่อการพิจารณา เช่น การกำหนดอัตราดอกเบี้ยคงที่สำหรับภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ

ข. อัตราดอกเบี้ยลอยตัว เป็นอัตราดอกเบี้ยที่ไม่ได้กำหนดไว้อย่างแน่นอน สามารถปรับตามสภาพของตลาดการเงิน โดยต้องอิงไว้กับอัตราอ้างอิงบางตัว เช่น อัตราดอกเบี้ยระหว่างธนาคารหรือร้อยละ 2.0 เหนืออัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปี เป็นต้น การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเช่นนี้ มีผลให้ต้นทุนดอกเบี้ยจ่าย หรือรายได้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเงิน แต่ทำให้มีความยืดหยุ่นในการจัดการมากขึ้น

สำหรับประเทศไทย การกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยเป็นกลไก การดำเนินนโยบายการเงินอย่างหนึ่ง แต่เดิมทางการกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยต่างๆ เพื่อขึ้นาสถานการณ์ทางการเงิน และต้องทำการปรับเปลี่ยนเพดานอัตราดอกเบี้ยบ่อยครั้ง การกำหนดอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ใช้อัตราดอกเบี้ยคงที่ และในด้านเงินให้กู้ยืม ธนาคารพาณิชย์จะขอสงวนสิทธิ์ที่จะปรับอัตราดอกเบี้ยขึ้นลงตามภาวะตลาด เพื่อป้องกันปัญหาการไถ่ถอนคืนเพื่อกู้ใหม่ ฯลฯ อย่างไรก็ตามในระยะหลังนี้ การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศ มีความผันผวนมาก และปัจจัยที่กำหนดต้นทุนของแต่ละสถาบันการเงินก็แตกต่างกัน ทางการจึงเห็นความจำเป็นว่า ควรสร้างกลไกอัตราดอกเบี้ยให้มีความคล่องตัวมากขึ้น แม้ว่าทางการยังคงเป็นผู้กำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยต่างๆ อยู่ แต่ได้เปิดช่องทางให้สถาบันการเงิน ปรับอัตราดอกเบี้ยภายใต้เพดานได้เอง ดังนั้นอัตราดอกเบี้ยที่แต่ละธนาคารพาณิชย์กำหนดจึงแตกต่างกันไป แต่ยังคงอยู่ภายใต้เพดานเดียวกัน ดังนั้น ในบางช่วงจะเห็นว่าธนาคารพาณิชย์ปรับอัตราดอกเบี้ยลดต่ำลงต่ำกว่าเพดานอัตราดอกเบี้ย หรือบางช่วง ต้องปรับสูงขึ้นแต่ไม่เกินเพดานอัตราดอกเบี้ย

5.6 ปัจจัยอื่นๆ

ที่สำคัญได้แก่ การควบคุมปริวรรตเงินตราหรือการไหลเข้าหรือออกของเงินทุนจากต่างประเทศ จะมีผลต่ออัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินในประเทศ นอกจากนี้ระบบการเก็บภาษีจากดอกเบี้ยเงินฝาก หรือ Withholding Tax สำหรับอัตราดอกเบี้ยการกู้ยืมจากต่างประเทศ หรือระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีผลต่อโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินในประเทศไทย

6 มาตรการทางการเงิน และเครื่องมือทางการเงิน ที่มีผลต่อการปันส่วนเงินเชื่อ

เนื่องจากการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ อาจกระทบเกื้อจนถึงความปลอดภัยและความผาสุกของสาธารณชน จึงมีกฎหมายควบคุมเพื่อให้เกิดความมั่นคง และคุ้มครองผู้ฝากเงิน โดยธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้มีอำนาจในเรื่องนี้ในฐานะเป็นธนาคารกลาง ย่อมรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางภาคการเงินโดยสอดคล้องกับนโยบายของประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจ ตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2528 และพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 และ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนด พ.ศ. 2528

6.1 มาตรการทางการเงินตามพระราชบัญญัติดังกล่าวข้างต้น มีผลกระทบต่อการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ และนำไปสู่การปันส่วนเงินเชื่อ ดังนี้

มาตรการทางการเงินของทางการ เมื่อ ปี พ.ศ. 2532

มาตรการทางการเงิน	วัตถุประสงค์ของทางการ	ผลที่ก่อให้เกิดการปันส่วน
ก. อัตราสำรองตามกฎหมาย ร้อยละ 7	เพื่อควบคุมปริมาณเงิน การขยายสินเชื่อ	ทำให้อุปทานสินเชื่อ ของธนาคารพาณิชย์ ลดลง
ข. อัตราส่วนเงินกองทุนต่อ สินทรัพย์เสี่ยง ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 8	เพื่อลดความเสี่ยงและ ป้องกันความสูญเสียจาก การให้สินเชื่อ	ทำให้ศักยภาพในการ ให้สินเชื่อของธนาคาร พาณิชย์ถูกจำกัด
ค. อัตราส่วนของจำนวนเงินที่รับ อาวัลตั๋ว รับรองตั๋วเงินค้ำประกันการกู้ยืมเงิน ค้ำประกันการ ขาย ขายลดหรือขายช่วงลดตั๋ว เงิน ต้องดำรงเงินกองทุนไว้ไม่ น้อยกว่าร้อยละ 20	เพื่อลดความเสี่ยงและ ป้องกันความสูญเสียจาก การให้สินเชื่อ	ทำให้ศักยภาพในการ ให้สินเชื่อของธนาคาร พาณิชย์ถูกจำกัด

มาตรการทางการเงินของทางการ เมื่อ ปี พ.ศ. 2532

มาตรการทางการเงิน	วัตถุประสงค์ของทางการ	ผลที่ก่อให้เกิดการปันส่วน
ง. อัตราส่วนของจำนวนเงินที่รับ อวัลต์เงิน รับรองตัวเงิน ค้ำประกันการกู้ยืมเงิน และค้ำ ประกันการขายลด หรือขายช่วง ลดที่ให้แก่บุคคลใดไม่มากกว่า ร้อยละ 50 ของเงินกองทุน	เพื่อจัดสรรสินเชื่อให้ กระจายไป แก่บุคคลต่างๆ มากขึ้น ไม่กระจุกตัวเกินไป	ปริมาณสินเชื่อที่ให้แก่ ลูกค้าแต่ละรายถูก จำกัด
จ. จำนวนรวมของสินเชื่อแก่บุคคล ใดต้องไม่มากกว่าร้อยละ 25 ของเงินกองทุน	เพื่อจัดสรรสินเชื่อให้ กระจายไปแก่บุคคลต่างๆ มากขึ้น ไม่กระจุกตัวเกินไป	ปริมาณสินเชื่อที่ให้แก่ ลูกค้าแต่ละรายถูก จำกัด
ฉ. อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมสูงสุด ไม่เกินร้อยละ 19.0 ต่อปี (ปัจจุบันได้ยกเลิกแล้ว)	เพื่อเสถียรภาพของอัตรา ดอกเบี้ย และความมั่นใจ ในการลงทุน	ทำให้ลูกค้าที่มีความเสี่ยง ต่ำได้รับสินเชื่อ
ช. การให้ปล่อยสินเชื่อแก่ภาคการ ชนบทร้อยละ 20 ของเงินฝาก ปีที่แล้ว	เพื่อสนับสนุน และจัดสรร สินเชื่อให้แก่ภาคเศรษฐกิจ ที่สำคัญ แต่อ่อนแอ	อุปทานสินเชื่อที่ธนาคาร ต้องการไว้จัดสรรแก่ ลูกค้าลดน้อยลง
ซ. การสำรองพันธบัตรเพื่อการเปิด สาขาร้อยละ 16 ของเงินฝาก (ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงแล้ว)	เพื่อกู้ยืมเงินจากธนาคาร พาณิชย์ ในช่วงที่รัฐบาล ต้องการเงิน	อุปทานสินเชื่อที่ธนาคาร ต้องการไว้จัดสรรแก่ ลูกค้าลดน้อยลง

มาตรการทางการเงินของทางการ เมื่อ ปี พ.ศ. 2532

มาตรการทางการเงิน	วัตถุประสงค์ของทางการ	ผลที่ก่อให้เกิดการปันส่วน
ณ. การขอความร่วมมือในการขยาย สินเชื่อได้ไม่เกินร้อยละ 18 ของ ปริมาณสินเชื่อรวมในปีพ.ศ. 2526	เพื่อแก้ไขปัญหาดุลการค้า และดุลชำระเงินในปี พ.ศ. 2526	ทำให้มีการคัดเลือกลูกค้า และมักให้สินเชื่อเฉพาะ ลูกค้าเก่า

6.2 เครื่องมือทางการเงินในปัจจุบันบางประเภทก็มีส่วนสำคัญที่ลดการปันส่วนสินเชื่อ เนื่องจากมีผลทำให้ผู้ออม และผู้ลงทุนมาพบกันมากขึ้น เนื่องมาจากผลประโยชน์ที่ทั้งสองได้รับมีมากขึ้น กล่าวคือ ทางด้านผู้ออมจะได้รับอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าที่จะนำเงินมาฝากกับธนาคารพาณิชย์ ทางด้านผู้ลงทุนจะเสียดอกเบี้ยต่ำกว่าการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์

ก. บัตรเงินฝากที่โอนเปลี่ยนมือได้ (Transferable Certificate of Deposit) มีลักษณะเหมือนเงินฝากประจำ แต่มีความแตกต่างกันที่สามารถนำมาขายหรือโอนเปลี่ยนมือกันได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายรองรับอย่างชัดเจน อีกทั้งตามพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์นั้น ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถออกตราสารกู้ยืมเงิน และประกันการจำหน่ายตราสารหนี้ภาคเอกชน ธนาคารพาณิชย์จึงดำเนินการในรูปปรับฝากเงิน และนำไปขายลดจากราคาหน้าตัวอีกทอดหนึ่ง

ข. ตราสารพาณิชย์ เป็นเครื่องมือทางการเงินที่มีระยะเวลาสั้น ตราสารที่สำคัญ คือ ตัวสัญญาใช้เงิน ตัวแลกเงิน และตราสารที่ธนาคารรับรอง แบ่งได้เป็นตลาดแรก และตลาดรอง ตลาดแรกเป็นตลาดที่ผู้ออกตัวคือหน่วยธุรกิจที่ต้องการเงินลงทุน ขายตัวให้แก่ประชาชนที่มีเงินออม โดยการขายอาจจะขายผ่านนายหน้า หรือขายโดยตรงก็ได้ ทางด้านตลาดรองนั้นยังไม่มีสถาบันที่ทำหน้าที่ ดังนั้นผู้ออกตราสารจึงต้องเป็นผู้รับซื้อก่อนครบกำหนด ถ้าถอนตราสารนี้ ได้แก่ ซีดีไนต์ ของธนาคารซีทีบีแอนด์ ไอเอพซีทีไนต์ ของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรม และตัวแลกเงินของบริษัท ไทยออยล์ จำกัด เป็นต้น